

мистецькому міжкультурному середовищі; умінням обирати ефективні шляхи мистецької презентації та творчої комунікації з огляду на національні особливості.

Враховуючи, що формування діяльнісного компонента готовності до міжкультурної взаємодії формується безпосередньо в умовах їхньої практичної діяльності, діагностика показника імпровізаційності здійснювалася за допомогою спостереження за концертно-сценічною й мистецько-творчою діяльністю з метою встановлення рівня володіння студентами імпровізаційними уміннями [1, с.5].

Дослідно-експериментальна робота на цьому етапі обов'язково супроводжувалася активізацією педагогічного контролю, адже робота в рамках творчих завдань передбачала оцінення глибини імпровізаційних умінь піаніста, його здатності до будь-якої трансформації музичного матеріалу, фактурне оформлення гармонічної моделі твору на основі знання виконавцем типових фактурно-жанрових формул та співвідношення їх з метром, знання різновидів фактури як способу організації звукової тканини, специфічних жанрових рис творів композиторів різних епох та країн, демонстрацію багатогранності виконавських прийомів у процесі мистецько-творчої комунікації.

Висновки. Таким чином, на основі аналізу даних педагогічного спостереження, отриманих в умовах проведення індивідуальних занять, репетицій, концертних виступів і творчих звітів магістрантів-піаністів було конкретизовано зміст творчого підходу до мистецької діяльності в умовах полікультурного середовища, особистісного самовираження, виявлено розвиненість емпатії, креативності в ході демонстрації умінь обирати ефективні шляхи мистецької презентації та творчої комунікації з огляду на національні особливості в рамках виконання поставлених творчих завдань.

Список використаних джерел:

1. Кентеш І. С. Особливості формування готовності до міжкультурної взаємодії здобувачів магістратури у процесі фахової (фортепіанної) підготовки. *Проблема сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія*. Чернівці, 2024. № 5. С. 3–7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2024-5-01-01>
2. Ishtvan Kentesh. Podejścia metodyczne w kształtowaniu gotowości do interakcji międzykulturowych kandydatów na studia magisterskie w procesie kształcenia zawodowego (fortepianowego). *Kelm*. Lublin, 2024. № 5 (65). С. 8–13. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.5>

УДК 78.071.3(450+477):37.013.42

<https://doi.org/10.31652/978-617-UAWCS-2025.40>

Н.В. Лановенко

викладач

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

м. Вінниця, Україна

м.Вінниця

Lannat831611@com

ВПЛИВ МЕТОДИЧНИХ АСПЕКТІВ ІТАЛІЙСЬКОЇ ШКОЛИ БЕЛЬКАНТО НА ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ УКРАЇНСЬКОЇ КЛАСИЧНОЇ ШКОЛИ СПІВУ

Анотація. У статті висвітлені методичні аспекти формування італійської школи бельканто, які сформували педагогічні принципи світової культури оперного співу та вплинули на формування інших національних вокальних шкіл, зокрема на традиції української класичної школи співу.

Ключові слова: вокальне мистецтво, дихання, голос, резонатори, методичні засади, вокальна школа.

Abstract. *The article highlights the methodological aspects of the formation of the Italian bel canto school, which shaped the pedagogical principles of the global culture of opera singing and influenced the development of other national vocal schools, particularly the traditions of the Ukrainian classical singing school.*

Keywords: *vocal art, breathing, voice, resonators, methodological principles, vocal school.*

У даній статті досліджується питання формування методичних аспектів італійської школи бельканто, які сформували педагогічні принципи викладання української класичної школи співу. Мистецтво бельканто посідає значне місце у світі музичної культури. Однак, повною мірою розкрити багатство тембру та виразність вокального звучання голосу може лише співак-музикант, який володіє не лише природними даними, а й глибокими знаннями методики вокалу. Володіння технікою бельканто дозволяє виконавцю не просто створювати бажані вокальні ефекти, а й усвідомлено керувати всім процесом звукоутворення, ґрунтуючись на теоретичних принципах та перевірених методичних підходах. Одним із ключових напрямів професійної вокальної освіти є вивчення історичного розвитку вокального мистецтва, зокрема школи бельканто, а також засвоєння методичних засад, які формувалися протягом століть і стали фундаментом для національної української та європейської класичної вокальної техніки.

Питанню виникнення та розвитку італійського бельканто присвячені наукові праці І. Цебрій, Б.Гнидя, Г. Гаценко, Н. Ковмір. Праці Ж.Берара, М. Гарсія, Ф.Ламперті та інших є основними посібниками із вокальної техніки, які всебічно розглядають ключові аспекти вокальної педагогіки, зокрема дихання, резонанс, артикуляцію та художню інтерпретацію, які лягли в основу формування української вокальної педагогіки.

Різні національні вокальні школи, зокрема й українська, мають свої унікальні особливості, що визначають їхній стиль виконання, манеру ведення звуку, характер тембру та загальну естетику співу. Вокальна традиція кожної країни відображає культурні та мовні особливості народу, що її сформував. Українська вокальна школа, яка історично утвердилася як стиль бельканто, набула світового визнання завдяки своїй досконалій техніці, витонченій мелодійності та природному звучанню голосу[7].

Бельканто є не просто технічним методом, а справжнім мистецтвом, що поєднує в собі майстерність володіння голосом, художню виразність та тонке відчуття музичної фрази. Цей стиль настільки глибоко закріпився у світовій вокальній культурі, що його можна вважати своєрідним «брендом» італійської школи співу. Подібно до відомих брендів, що мають сталі асоціації в суспільстві, бельканто стало синонімом вокальної досконалості, витонченості та гармонійного звучання голосу.

Формування школи бельканто було складним і тривалим процесом, що передбачав не лише технічне вдосконалення вокалістів, а й створення особливого підходу до роботи зі звуком, виховання естетичного слуху та художньої інтерпретації. Одним із головних аспектів цього стилю є правильне дихання, що ґрунтується на діафрагмальній підтримці, а також резонансне звукоутворення, яке забезпечує природне звучання і об'ємність тембру. Важливим є також кантиленне (співуче, зв'язне) ведення голосу, що доповнюється віртуозними прикрасами, виразним інтонуванням та глибокою увагою до слова, що виконується.

Досконалість техніки бельканто формувалася завдяки наполегливій праці видатних педагогів, таких як Л. Лаблаш, Мануель Гарсія, К.Еверарді, У. Мазетті, Ф.Ламперті та багато інших. Їхні праці стали основою для розвитку вокальної педагогіки та досі залишаються актуальними для професійних співаків [1;4].

Збереження традицій італійського оперного мистецтва є важливим завданням сучасної вокальної педагогіки. З цією метою часто звертаються до спадщини видатних педагогів бельканто, тим самим, вдосконалюючи власну національну вокальну школу академічного співу. Сьогодні методи бельканто продовжують надихати нові покоління українських співаків і педагогів, допомагаючи досягати високого рівня вокальної майстерності. Незважаючи на зміни в музичних стилях та вимогах до виконавців, принципи італійської

школи залишаються актуальними і в українській класичній школі співу, адже вони забезпечують природне, легке та витончене звучання голосу, що є основою будь-якого професійного співу. Бельканто – це завжди правильне дихання під час співу. Питання співочого дихання обговорювали всі видатні педагоги високої школи співу та детально описували технічні прийоми дихання у свої наукових роботах. У 1774 році Дж.Манчіні пише свій трактат про спів «Практичні думки та роздуми про спів» . Автор описує практику економного дихання без форсування. Погляди французьких педагогів XVIII століття узагальнені у праці оперного співака та викладача Ж. Берара «Мистецтво співу» (1755), де значну увагу приділено техніці дихання під час виконання вокальних творів. Це дослідження залишається актуальним не лише для виконання опер початку XVIII століття, а й для сучасних інтерпретацій барокової музики. У своїй праці Берар детально аналізує роль дихання у формуванні стійкого, рівного та виразного звучання голосу, підкреслюючи важливість діафрагмального контролю та природного резонансного звукоутворення. Він наголошує, що правильне дихання є не лише технічним елементом, а й важливим художнім засобом, який дозволяє вокалісту досягати емоційної глибини та пластичності фразування. Методи, викладені у трактаті, становлять цінну основу для сучасних виконавців, які спеціалізуються на виконанні барокової музики. Завдяки дослідженням таких педагогів, як Берар, ми маємо можливість відтворювати вокальні традиції XVIII століття, зберігаючи автентичність звучання та виконавську естетику тієї епохи.

Видатними французькими вокальними педагогами, які вплинули на формування італійської школи бельканто, були Мануель Гарсія-син, Жильбер Дюпре та Жак Фор, які розвивали та впроваджували інноваційні підходи до постановки голосу. Вони акцентували увагу на таких аспектах вокальної техніки:

- використання змішаного регістру та прикриття верхньої частини голосового діапазону;
- застосування діафрагмального типу дихання (хоча Жак Фор надавав перевагу абдомінальному, тобто низькому вокальному диханню);
- формування однорідного регістрового звучання в межах двох октав.

У 1846 році в Парижі була опублікована праця Жильбера Дюпре «Мистецтво співу», де він підкреслював важливість формування змішаного регістру та прикриття у верхньому діапазоні чоловічих голосів. Завдяки своїм реформаторським ідеям Дюпре увійшов в історію вокального мистецтва як один із найвпливовіших педагогів XIX століття. Він започаткував технічні зміни, які сприяли розвитку могутнього, насиченого тембру, що дозволило виконувати драматичні тенорові партії з більшою виразністю та силою.

Однією з найвидатніших постатей вокальної педагогіки XIX століття став Мануель Гарсія-молодший. Він поєднав власний виконавський досвід (як бас, він активно гастрював разом зі своїм батьком) із глибокими знаннями в галузі педагогіки та наукової анатомії голосу. Завдяки його методиці вокального навчання було виховано ціле покоління видатних співаків, а його педагогічні принципи зберегли свою актуальність упродовж понад століття. Його новаторський підхід до дослідження голосоутворення, зокрема використання ларингоскопа для вивчення роботи голосових зв'язок, дозволив науково обґрунтувати багато вокальних прийомів. Праці Гарсії стали фундаментом для сучасної вокальної методики, що продовжує впливати на розвиток академічного співу. Гарсія розробив унікальну систему дихальної гімнастики, що складалася з чотирьох основних вправ, які, на його думку, мали позитивний фізіологічний вплив на органи дихання. Визнава дихання під час співу М.Гарсія лише діафрагмальне.

Франческо Ламперті, видатний італійський педагог, розробив методичні принципи, які, постійно розвиваючись і збагачуючись, стали основою вокального навчання та виховання співака аж до середини XX століття. Ці принципи базуються на таких аспектах:

- «Звук на опорі» – ключове поняття, яке характеризує координовану роботу всіх частин голосоутворювального апарату. Воно передбачає правильне використання дихальної підтримки, що забезпечує стабільність та силу вокального звуку.
- Костоабдомінальний (грудо-черевний) тип дихання – метод, за якого діафрагма відіграє активну роль у регуляції фонаційного видиху. Такий тип дихання сприяє

довготривалому та рівномірному звуковеденню, що є основою вокальної стійкості та свободи.

- Формування вібраційних відчуттів у зоні «маски» – техніка, що передбачає акустичне резонування у верхніх частинах обличчя (лоб, носові пазухи), що є показником «польотності» звуку. Ця характеристика особливо важлива для оперного співу, оскільки вона дає змогу голосу проникати крізь звучання оркестру та наповнювати великі простори театральних залів.

- Окрім цих основних принципів, італійська вокальна школа значну увагу приділяла розвитку природної кантилени, здатності рівномірно поєднувати регістри, а також витонченому художньому інтонуванню. Ці методики стали фундаментом класичного оперного мистецтва та мали значний вплив на вокальні школи інших країн.

Італійська вокальна школа, завдяки діяльності Ф. Ламперті, подарувала Україні видатного співака та педагога, також учня Ф.Ламперті В. Висоцького. Валерій Висоцький (1835–1907) - українсько-польський оперний співак (бас) і музичний педагог, який здобув освіту у Варшавській консерваторії, а згодом удосконалював свою майстерність у Франческо Ламперті, опановуючи класичну школу бельканто.[4;5] Це стало поштовхом до формування власної української вокальної школи та сприяло появі цілої плеяди видатних оперних співаків, які прославили Україну далеко за її межами. Його учні — Адам Дідур, Олександр Мишуга, Яніна Королевич-Вайдова, Соломія Крушельницька, Ірена Бохусс — завойовували визнання на сценах найпрестижніших оперних театрів світу, таких як Ковент-Гарден, Метрополітен-опера, Ла Скала, Гранд-опера, а також театрів Відня, Кракова й Варшави. Всі вони досконало володіли дворегістровою італійською школою, що передбачала вміння округлено брати верхні ноти та впевнено працювати з «перехідними» нотами голосу. Справу В.Висоцького вправно продовжив О.Мишуга, який дуже сходився із поглядами Ж.Дюпре та Ф.Ламперті. Методика викладання О.Мишуги є дійсно першою науковою школою співу. [1;2]

Все це призвело до зародження власної української вокальної школи, її методів та педагогічних принципів викладання, які тісно пов'язані із методичними аспектами класичної італійської школи бельканто та народженням великої плеяди українських оперних зірок, які прославляли і прославляють свою батьківщину далеко за її межами.

Список використаних джерел:

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підруч. Київ, 2007. С. 174
2. Гнидь Б.П. Історія вокального мистецтва . К.: НМАУ, 1997. 320 с
3. М. Головащенко. Олександр Мишуга – король тенорів. Музична Україна . Київ, 2004. С. 610.
4. Гринь Л. О. Історичний аспект розвитку Української вокальної школи ХХ сторіччя. Всеукраїнський журнал, 2012. № 1. С. 17.
5. Жишкович М. Основні вокально – педагогічні та морально-етичні принципи професора Валерія Висоцького. Musica Galiciana. Rzeszow, 2005. Т. IX. S. 143–153.
6. Йозеф Владислав Рейз. Польські співаки і співачки. Підручник. Polscy spiewacy I polskie spiewaczki / Jozef Wladyslaw Reiss. Czytelnik. Warszawa, 1948. S. 28.
7. Грінченко Т., Клітинська О. Роль духовної музики у творчості українських композиторів. (2023). Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання, 1, 75-80. [https://doi.org/10.31652/3041-1009-2023\(1\)-10](https://doi.org/10.31652/3041-1009-2023(1)-10)